

СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ: ПОНЯТТЯ, СТРУКТУРА ТА ПРИНЦИПИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

ОСЬМІРКО І. В.

кандидат економічних наук

Харків

Функціонування економіки на засадах інноваційної моделі розвитку потребує створення адекватного механізму фінансового забезпечення, який би дозволив при наявності обмежених фінансових ресурсів перетворити його зі статусу витратного у механізм, що забезпечує її прогнозовану ефективність. Вирішення стратегічних завдань раціонального фінансового забезпечення інноваційного розвитку потребує раціонального використання наявних фінансових ресурсів на рівні як окремого підприємства, так і держави в цілому.

Дослідженню різноманітних аспектів забезпечення фінансовими ресурсами інноваційної діяльності приділено велику увагу багатьох вчених: Й. Шумпетера, М. Туган-Барановського, А. Шпідгоффа, М. Кондратьєва, Г. Менша, В. Опаріна, А. Кузнецової, В. Оспіщева та інших.

Традиційне розуміння значущості інновацій та притаманних їм специфічних властивостей, таких як «ефект масштабу», «мультиплікаційний ефекти», «ефект

синергії», залишається тією базовою основою, яка не викликає сумніву і підтримується практично усіма науковцями. Але визнання системного характеру інноваційного розвитку економіки передбачає необхідність врахування нових підходів науковців у процесі дослідження даної проблематики через уточнення механізму фінансового забезпечення інноваційних процесів.

Система фінансового забезпечення інноваційного розвитку має власний понятійний апарат, в якому головним є таке поняття, як «фінансове забезпечення». Найбільш ґрунтовне визначення поняття «фінансове забезпечення інноваційного розвитку» дає Колодізев О. М.: «фінансове забезпечення розвитку інноваційного потенціалу треба розглядати як систему фінансових відносин, що діють через сукупність законодавчо закріплених форм і методів створення, мобілізації і використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення інноваційного розвитку як на рівні підприємства так і на рівні країни» [3].

Результати узагальнення визначень поняття «фінансове забезпечення» наведено в *табл. 1*. Усі вони зводяться до трактування його як системи або сукупностей методів і важелів впливу на процеси розвитку інноваційної діяльності.

Таблиця 1

Узагальнення визначення поняття «фінансове забезпечення»

Автор, джерело	Ключова ознака визначення	Тлумачення сутності поняття
1	2	3
Гладій С. П. [1]	Розглядається як узагальнюючий метод, функція інвестування через фінансові форми	Узагальнюючий метод інвестування через фінансові форми як конкретні прояви категорій фінансової сфери, зовнішнього вияву механізму та його структурних елементів. Виділяє такі методи інвестування: повне самофінансування, лізинг, селінг, акціонерне, венчурне, кредитне, бюджетне та змішане фінансування
Ковальова А. М. [10]		Функція забезпечення грошовими засобами тісно пов'язана з розподільчою функцією фінансів, яка здійснюється за допомогою фінансового механізму
Москаль О. І. [4]	Розглядається як сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів	Сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів та організаційно-управлінських принципів, методів і форм їх впливу на соціально-економічну життєдіяльність. Реалізується через систему фінансування у формах самофінансування, кредитування і безповоротного фінансування з бюджету
Олійник Д. С. [5]	Розглядається як процес організації фінансування на основі відповідної системи фінансування	Організація через визначення обсягу фінансових ресурсів, науково обґрунтованого їх прогнозування, створення фінансових резервів і нормативно-правового забезпечення

1	2	3
Опарін В. М. [6]	Розглядається як процес організації фінансування на основі відповідної системи фінансування	Реалізується на основі відповідної системи фінансування, яке може здійснюватись через самофінансування, кредитування та зовнішнє фінансування
Оспіцев В. І. [11]		Регулюється на основі відповідної системи функціонування, яке здійснюється в трьох формах: самофінансування, кредитування, зовнішнього фінансування
Юрій С. І. [12]		Як формування цільових грошових фондів у достатньому розмірі та їх ефективне використання. Виділяють такі форми фінансового забезпечення: самофінансування, кредитування, бюджетне фінансування, оренда та інвестування
Родіонова В. М. [9]	Розглядається як покриття витрат на інноваційну діяльність за рахунок фінансових ресурсів	Покриття витрат за рахунок фінансових ресурсів, що акумулюються суб'єктами господарювання і державою. До форм фінансового забезпечення відносить самофінансування, кредитування й державне фінансування. У якості інструментів механізму фінансового забезпечення визнає склад і структуру його джерел
Сокирська І. Г. [8]	Розглядається з позиції реалізації безперервного характеру відтворювальних процесів за рахунок власних і залучених фінансових ресурсів	Фінансове забезпечення інноваційної діяльності з позиції реалізації безперервного характеру відтворювальних процесів за рахунок власних і залучених фінансових ресурсів з виокремленням механізму фінансового забезпечення, формування структури капіталу, планування і бюджетування та балансування грошових потоків

Як бачимо, у широкому спектрі визначень можна виділити відповідну ключову ознаку тлумачення сутності поняття «фінансове забезпечення інноваційного розвитку»:

- ✦ узагальнюючий метод, функція інвестування через фінансові форми;
- ✦ сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів;
- ✦ процес організації фінансування на основі відповідної системи фінансування;
- ✦ покриття витрат на інноваційну діяльність за рахунок фінансових ресурсів;
- ✦ процес реалізації безперервного характеру відтворювальних процесів за рахунок власних та залучених фінансових ресурсів.

Узагальнюючі всі вищевказані визначення, під фінансовим забезпеченням інноваційного розвитку пропонується вважати «сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів, а також організаційно-управлінських принципів, методів і форм впливу цих ресурсів на інноваційний розвиток національної економіки».

У практичній діяльності процес фінансового забезпечення інноваційного розвитку реалізується за до-

помогою основних елементів системи фінансового забезпечення.

Головними складовими системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку є (рис. 1):

- ✦ фінансові інструменти;
- ✦ фінансові методи;
- ✦ форми фінансування;
- ✦ фінансові важелі впливу.

Під «фінансовими методами» розуміють форму вираження фінансових відносин, що визначає конкретні способи формування і використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів для забезпечення ефективного функціонування всіх складових ланок фінансової системи, основними з яких є:

- ✦ бюджетне фінансування;
- ✦ кредитування;
- ✦ самофінансування.

У структурі методів фінансового забезпечення надається особливе значення фінансовому регулюванню, яке відбувається, у першу чергу і головним чином, через оподаткування, тобто через систему податкових важелів, спрямованих на вилучення частини доходів підприємств та організацій, а також населення і спрямування цих коштів у бюджет і державні цільові фонди для розвитку інноваційної діяльності.

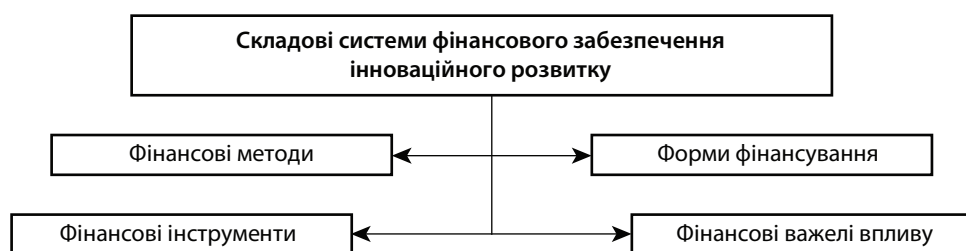

Рис. 1. Складові системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку

Варто зазначити проблему відсутності сформованої інноваційної інфраструктури, за допомогою якої можна було б синтезувати виробничий, фінансовий і торгівельний капітал в освіту, науку та виробництво. Технопарки, технополіси, бізнес-інкубатори, лізингові, факторингові, маркетингові та сертифікаційні центри повинні становити ланцюг перетворень до інноваційної інфраструктури. В умовах кризи вирішення питання загальнодержавного реформування управлінського апарату інфраструктури управління інноваційним розвитком постає ключовим. Необхідна термінова розробка всеукраїнської концепції науково-технічного та економічного прориву і подолання кризи. Головним у цій концепції є визначення державою такої інноваційної стратегії, використання якої сприяло б подоланню кризи та формуванню нової інноваційної політики, а також визначення пріоритетних регіонів України, які пов'язані з конкурентоспроможними галузями нашої науки та економіки (ракетно-космічний комплекс, авіабудування, суднобудування, приладобудування, військово-промисловий комплекс) [8, с. 180].

Основними принципами системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку є:

- ✦ органічна єдність науки, освіти і практики в умовах формування нового типу суспільства, заснованого на знаннях;
- ✦ збалансованість співвідношення фундаментальних і прикладних наукових досліджень;
- ✦ комплексність підходу до розв'язання наукових проблем фінансового забезпечення інноваційної діяльності;
- ✦ плановість, економічна доцільність та ефективність наукових досліджень і впровадження їх результатів;
- ✦ задоволення потреб інноваційного розвитку економіки у фінансових ресурсах;
- ✦ адекватність визначення фінансових можливостей (потенціалу) стабільного інноваційного розвитку економіки;
- ✦ моніторинг внутрішніх і зовнішніх загроз фінансового забезпечення розвитку в умовах відповідного етапу боротьби з світовою фінансовою кризою;
- ✦ оперативність і гнучкість реагування на попередження виникнення загрози дестабілізуючих чинників з використанням наявних можливостей;
- ✦ своєчасність та ефективність інформаційного забезпечення на базі використання новітніх технологій і інноваційних програмних продуктів;
- ✦ перманентність розробки заходів щодо підтримки адекватного рівня фінансового забезпечення інноваційного розвитку на усіх рівнях економіки, який відповідає визначеним орієнтирам (вектору розвитку).

ВИСНОВКИ

Ефективне функціонування системи фінансового забезпечення інновацій є однією з ключових передумов, які визначають темп і результат реального втілення інно-

ваційного проекту та активізації інноваційного розвитку економіки України в сучасних умовах. Взаємозв'язок інноваційної діяльності та інвестиційного фінансового забезпечення приводить до постійного розвитку економіки і суспільства. Власне, формування моделі фінансового забезпечення інноваційного розвитку і є предметом подальших наукових досліджень. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Гладій С.** Фінансовий механізм інвестування інноваційного розвитку: теоретико-методологічний підхід до управління [Електронний ресурс] / С. Гладій // Наука молоді. – 2005. – № 3. – Режим доступу: http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/gHL8ef.pdf
2. **Кириленко О. П.** Фінанси : навч. посіб. / О. П. Кириленко. – 2-ге вид. перероб. і доп. – Тернопіль : Економічна думка, 1998. – 163 с.
3. **Колодізев О. М.** Методологічні засади фінансового забезпечення управління інноваційним розвитком економіки: монографія / О. М. Колодізев. – Х. : ВД ІНЖЕК, 2009. – 278 с.
4. **Москаль О. І.** Фінансове забезпечення розвитку агропромислового виробництва регіону (на матеріалах Чернівецької області) : автореф. дис. ... канд. екон. наук / О. І. Москаль. – К., 2001. – 16 с.
5. **Олійник Д. С.** Фінансове забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва : автореф. дис. ... канд. екон. наук / Д. С. Олійник. – К., 2001. – 16 с.
6. **Опарін В. М.** Фінанси (загальна теорія) : навч. посіб. / В. М. Опарін. – К. : КНЕУ, 1999. – С. 17 – 18.
7. **Погрішук Г. Б.** Фінансове забезпечення охорони навколишнього природного середовища : автореф. дис. ... канд. екон. наук / Г. Б. Погрішук. – Тернопіль : Тернопільський ДЕУ, 2005. – 192 с.
8. **Пашова С. М.** Сучасний стан та перспективи стабілізації інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні / С. М. Пашова // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 15 – 16 жовтня 2009 р. – Черкаси : ЧІБС УБС НБУ, 2009. – С. 179 – 181.
9. **Сокирська І. Г.** Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства / І. Г. Сокирська // Фінанси України. – 2003. – № 1. – С. 89 – 93.
10. **Фінанси** : навч. посіб. / О. Г. Близнюк, Л. І. Ланкова, В. І. Оспіщев та ін.; за ред. І. В. Оспіщева. – К. : Знання, 2006. – 415 с.